

פרס גלקמן לעבודת מאסטר מצטיינת לשנת 2015

זוכה הפרס

גיל חיזי, האוניברסיטה העברית

כותרת העבודה הזוכה

Non-Invasive Therapy: The Forces Shaping the Practice of Psychology in Urban China

מנחת העבודה

ד"ר אורנה נפתלי, האוניברסיטה העברית

שופטות התחרות

ד"ר מיכל קרבאל-טובי, אוניברסיטת תל אביב

ד"ר אינה לייקין, האוניברסיטה הפתוחה

נימוקי השופטות

אחרי הקריאה הקפדנית של עבודת התזה שקיבלנו, החלטנו להעניק את הפרס על שם מקס גלקמן לעבודת התזה המצטיינת לגיל חיזי עבור עבודתו "טיפול לא חודרני": הכוחות שמעצבים את ענף הפסיכולוגיה בסין העירונית". העומק האנליטי, העושר האתנוגרפי והכתיבה הבהירה והזורמת באו לידי ביטוי בציון הגבוה ביותר שהעבודה של גיל קיבלה בתחרות. העבודה של גיל הולכת מעבר להיכרות עם הספרות העדכנית בתחומי האנתרופולוגיה הרלוונטיים ובתחום לימודי מזרח אסיה. היא עושה מאמץ מבורך לתרום לתחומי הידע הרלוונטיים ומהווה דוגמא לכוחה של האתנוגרפיה לחשוף ולהאיר באור חדש שאלות תיאורטיות סבוכות.

'טיפול לא חודרני' עוסק בתופעה מרתקת של התמסדות הפסיכולוגיה והשיח התרפאוטי ככלי מרכזי לטיפול העצמי ולהבנת היחסים החברתיים בסין העכשווית. זה בא לידי ביטוי בפריחה העצומה של השירותים הפסיכולוגיים המגוונים כגון היעוץ הפסיכולוגי במוסדות להשכלה גבוהה, הקליניקות הפרטיות שמקדמות טיפול קצר טווח לפתרון בעיות מיידיות, סדנאות לטיפול עצמי מסוגים שונים ורבות האנשים שניגשים למבחן אחיד כלל ארצי להכשרת הפסיכולוגים ועוד. בבסיס המחקר עומד הפרדוקס ההבאה: למרות ההתפתחות המרשימה של השירותים הפסיכולוגיים בסין, היא איננה משנה באופן מהותי כלשהו את הסטיגמה החברתית שנוגעת לבעיות נפשיות. אז מה התפקיד של הפסיכולוגיה בחברה בה החשיפה של הבעיות האישיות הנפשיות נחשבת ללא לגיטימית ואף מסוכנת? כיצד מתורגם השיח התראפאוטי המערבי לתוך הקונטקסט הזה? תוך פירוט אתנוגרפי מדוקדק ועשיר, העבודה של גיל מראה כיצד השיח התראפויטי הופך להיות חלק חשוב ברפרטואר התרבותי דרכו האנשים בסין חושבים על עצמם ועל היחסים החברתיים שלהם.

גם אם החלקים המשמעותיים של התרבות הטיפולית המשגשגת יובאו לסין בליווי הרפורמות הפוליטיות והחברתיות של דנג (Deng) בסוף שנות ה-70, העבודה של גיל מנתחת את תופעת צמיחת הפסיכולוגיה במושגים שחורגים מייבוא של תפיסות מערביות גרידא. באמצעות ראיונות עם המטפלים, תצפיות משתתפות במפגשי

הדרכה של יועצים פסיכולוגיים וניתוח שיח של אמצעי תקשורת רבים ומגוונים, העבודה עומדת על הקשר המורכב בין התרבות הטיפולית הגלובלית לבין הצורה המקומית הספציפית שהתרבות הזו מקבלת בסין. במהלך הקריאה, למדנו כי "הפסיכולוגיה הסינית" מתהווה כפועל יוצא של הקשר הסבוך בין הצורות התרבותיות המיובאות (אותו השיח התראפויטי המערבי שאוה אילו, פרנק פורדי ונוקלס רוז מדברים עליו) לבין הצורות התרבותיות המקומיות להבנת העצמי השואבות מתרבות קונפוציאנית ומהעבר המהפכני של הרפובליקה העממית ולבין ההתפתחויות הפוליטיות והחברתיות הקשורות בעיקר לסדרה של תכניות המודרניזציה של סין בשוק הגלובלי של העשורים האחרונים.

החלקים האתנוגרפיים החזקים ביותר של העבודה דנים באופן בו התנאים החברתיים והפוליטיים הספציפיים של סין בכמה העשורים האחרונים מתווכים את התהוותה של הפסיכולוגיה ככלי מרכזי לא רק להבניית העצמי ואלא גם להבניית ההיררכיות החברתיות. באמצעות השירותים הפסיכולוגיים הרבים, מעמד הביניים הסיני מקנה לעצמו את מה שבשפה הטיפולית הסינית נקרא "הקומפוטנטיות הרגשית". הקומפוטנטיות הזו הופכת להיות ההון הסימבולי דרכו המעמד הזה (בעיקר בדמותם של הסטודנטים במוסדות להשכלה הגבוהה שגיל חקר) מבנה את ההביטוס שלו ואת זהותו המעמדית. הקישור המרתק ביותר שהעבודה של גיל עושה הינו בין התפשטות השירותים הפסיכולוגיים לבין ברעיון של איכות האוכלוסיה (suzhi) שאומנם מקורו במדיניות הגבלת הילודה של תחילת שנות ה-80 אך מאז הוא קיבל ביטוי רחב במגוון תכניות מדיניות והפך להיות אחד מהרעיונות המרכזיים דרכו אנשים מבחינים בין עצמם לבין אחרים. בקיצור נמרץ, מדיניות הגבלת הילודה של דנג דיברה על העלייה באיכות האוכלוסיה באמצעות הגבלת כמותה. היום, מגוון ההחלטות המדיניות, צורות הפליה חברתית, ופרקטיקות יומיומיות של האזרחים מקבלים לגיטימציה במונחים של suzhi או המאמץ לעלותו. המפלגה הקומוניסטית של סין, למשל, שואבת לגיטימציה מטענתה כי ביכולתה לעצב אומה חזקה ותחרותית בשוק הגלובלי באמצעות העלאת האיכות של אזרחי סין האינדיבידואלים. באותו ההקשר, רבבות האנשים בסין צורכים את השירותים הפסיכולוגיים שגיל כותב עליהם במטרה להשיג suzhi גבוה יותר עבור עצמם ועבור ילדיהם. כך, באמצעות המחקר על השירותים הפסיכולוגיים בסין, העבודה של גיל חושפת את הקשר בין השאיפות האישיות של אזרחי סין לבין תכניות המודרניזציה של מדינת המפלגה הסינית. דרך השירותים הפסיכולוגיים, איכות האוכלוסיה של סין נשזרת לתוך הפרקטיקות האינדיבידואליות להבנת העצמי בקרב מעמד הביניים העירוני, בעיקר סטודנטים, בעלי "איכות" פוטנציאלית גבוהה יותר.

לסיכום, שאלות המחקר המעניינות כמו גם התחכום התיאורטי של עבודתו של גיל באים לידי ביטוי באתנוגרפיה העשירה שמראה את האופי הפוליטי של פסיכולוגיה ואת האפקטים החברתיים של התפשטותה הגוברת בקונטקסט חדש יחסית. היא מעלה שאלות רבות הנוגעות לסתירות הפנימיות בתוך השיח התרפויטי הגלובלי, לתפקידה של הפסיכולוגיה במשטרים הפוסט-סוציאליסטיים וליכולתה לחולל שינוי חברתי משמעותי.